

УДК 658.589

4. Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Черноіванова Г.С.,

к.е.н., доцент,

докторант кафедри менеджменту та бізнесу,

Харківський національний економічний університет ім. С.Кузнеця

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ СКЛАДОВОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті запропоновані концептуальні положення інформаційного забезпечення інноваційної складової підприємства на основі сучасної парадигми управління. Упорядковано категорійний апарат предметної галузі, зокрема, визначена сутність категорії «інформаційне забезпечення». Обґрунтовано підходи до систематизації видів інформації для її забезпечення. Визначено перелік інструментів інформаційного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, інноваційна складова підприємства, система управління, види інформації.

Постановка проблеми. Формування ефективного управління інноваційною діяльністю та інноваційною працею є актуальним у зв'язку з необхідністю покращення системи управління інноваційною складовою підприємства.

Створення цілісної та гнучкої системи управління інноваціями неможливо без глибокого дослідження та внесення нових змін в області інформаційного забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методології інформаційного забезпечення в системі управління інноваціями промислового

підприємства присвячені праці таких зарубіжних та українських вчених: Череп А.В., Панченко О.М., Птиціна Л.А., Нижник В.М., Чухрай Н.І., Ткаченко А.М., Дробецька Т.О., Стадник В.В., Головчук О.В., Друкер П., Турило А.А., Мельник Л.Г. та ін. Це ще раз підтверджує актуальність питань формування інформаційного забезпечення в системі управління інноваційною складовою підприємства. Ткаченко А.М., Дробецька Т.О. [1] ґрунтовано розглядають інформаційне забезпечення як складову системи управління організаційно - економічного забезпечення, поділяють його на види та дають характеристику кожного з видів, їх недоліки та переваги. Стадник В.В., Головчук О.В. [2] класифікують інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю у відповідності потребам цільових груп споживачів. Автори трактують інформаційне забезпечення як безперервний процес з точки зору п'яти підходів. Турило А.А. [3] розглядає сутність інформаційного забезпечення в системі інноваційного розвитку підприємства. Череп А.В., Панченко О.М., Птиціна Л.А. [4] розглядають теоретичні основи формування інформаційного забезпечення в системі управління підприємством. Зокрема, серед авторів немає єдності стосовно сутності інформаційного забезпечення управління інноваціями та класифікації його видів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У цих роботах не визначено єдиного підходу до формування інформаційного забезпечення в системі управління інноваційною складовою підприємства, не виділено особливостей його розробки, недостатньо розробленими залишаються також теоретичні та практичні питання щодо зміни сутності інформаційного забезпечення в системі управління в сучасних умовах, що унеможлиблює вироблення відповідних інструментів для її організаційно-економічного забезпечення.

Мета статті. Тому метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад інформаційного забезпечення в системі управління інноваційною складовою підприємства.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі наукові завдання:

1) сформулювати концептуальні положення інформаційного забезпечення в системі управління інноваційної складової підприємства на основі сучасної парадигми управління;

2) упорядкувати категорійний апарат предметної галузі, зокрема, визначити сутність категорії «інформаційне забезпечення» та обґрунтувати підходи до систематизації видів інформації для її забезпечення;

3) узагальнити інструментарій інформаційного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в економічній літературі [1-18] відсутня чіткість у визначенні змісту інформаційного забезпечення, класифікації його видів та особливостей його формування в системі управління інноваційною складовою підприємства, то було обґрунтовано теоретичні засади інформаційного забезпечення в системі управління інноваційною складовою підприємства та сформульовано такі концептуальні положення підходу, що пропонується:

По-перше, оскільки ми у дефініцію «інноваційна складова» включаємо сполучення інновацій та інноваційної праці, тому при обґрунтуванні теоретичних засад інформаційного забезпечення в системі управління інноваційною складовою підприємства, будемо спиратись саме на цю точку зору.

По - друге, одним із найважливіших складових організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства є інформаційне забезпечення.

Джинджоян В.В. [5] розглядають сучасну систему управління підприємства на основі якісного інформаційного забезпечення. Автор підкреслює необхідність формування нової системи управління підприємством

у зв'язку з недостатнім розвитком матеріального виробництва та відсутністю системного підходу до побудови системи управління підприємством на різних рівнях.

Череп А.В., Панченко О.М., Птіцина Л.А. у роботі [4] підкреслюють, що більшість українських підприємств (53,3%) вважають, що для прийняття ефективних управлінських рішень слід покращити інформаційне забезпечення, 49% серед опитуваних серед головних причин робочих конфліктів вважають «неправильну побудову системи комунікацій». Автори також вважають, що формування інформаційного забезпечення – є «складним та багатогранним процесом надання зручної та ефективної форми інформаційного обміну як в середині підприємства, так і зовнішнім середовищем» [4].

Нижник В.М., Радіонова І.В. розглядають інформаційну підсистему забезпечення стосовно інноваційної діяльності та інноваційних ризиків. Вони вважають, [6,с.64] що інформаційна підсистема забезпечення «спрямована на збір, обробку та накопичення інформації стосовно процесу втілення інноваційних рішень керівництва, що забезпечує гнучкість у реагуванні на різні обставини, що є особливо стосується інноваційних ризиків». Також автори підкреслюють, що для швидкої адаптації до змін необхідно застосовувати сучасні інформаційні технології забезпечення. Як підкреслюють автори, оперативність передачі інформації можна досягти за допомогою «налагодженої системи документообігу та зручні канали засобів комунікацій» [6]. Вступ інформації, як вважають автори повинен бути покроковий, а охоплювати управлінський процес у цілому.

Гринько Т. В., Вакуленко І. О. підкреслюють, що до інформаційного забезпечення в сучасних умовах необхідно використовувати новітні підходи, які включають застосування нових та найбільш прогресивних засобів забезпечення для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Автори пропонують застосовувати для забезпечення управлінського персоналу інформацією такі концепції: необхідного інтервалу часу, у який буде

отримана потрібна інформація з відповідним рівнем якості інформації та кількісним складом. Для ефективної системи інформаційного забезпечення управлінського персоналу, як вважає автор, потрібно вирішення деяких самостійних завдань різними структурними підрозділами підприємства, що потребує використовувати кількісних та не кількісних показників для застосування необхідної інформації. Автори, відокремлюють наукову та технічну інформацію для прийняття управлінських рішень та поділяють її на такі види [7,с.13]: креслення, плани, виробничі схеми; інформація про стандарти та відповідність; технічні та наукові розробки (власні розробки та права на використання сторонніх розробок). Гринько Т.В., Вакуленко І.О. також підкреслюють, що для керівної ланки підприємства потрібно застосовувати не тільки наукову та технічну інформацію, а також інформацію загально – виробничого характеру (наприклад, технологічне та технічне забезпечення виробництва) та економічні показники (інформація про збут та закупівлі; організаційна оргструктура; стратегічні та тактичні плани та інтегральні показники діяльності).

По-третє, необхідність систематизації існуючих підходів до сутності поняття «інформаційне забезпечення» викликана наявністю великої кількості публікацій [1-4,6-18].

На основі дослідження поглядів, зарубіжних та вітчизняних, представлених в цих публікаціях, було отримано наступні результати, які узагальнено в табл.1.

Таблиця 1

Морфологічний аналіз категорії «інформаційне забезпечення» у працях сучасних вчених*

№ п/п	Автор	Ключові слова
	Волощук Л.О., Кірсанова В.В., Філіппова С.В	1.Сукупність засобів отримання, пошуку, збереження, накопичення, передачі, обробки інформації

1		2.Сукупність інформаційних ресурсів та засобів їх організації
2	Стадник В.В., Головчук О.В.	1.Система взаємодоповнюваних інформаційних потоків 2. Сукупність інформаційних потоків 3.Суто фізичний процес 4.Невід'ємний елемент між учасниками інноваційної діяльності 5. Частина функціонального розподілу інноваційної праці 6. Інформаційний фундамент обґрунтування та прийняття управлінських рішень 7. З'єднувальна ланка
3	Іванюта Т.М.	Система, що включає сукупність методів, засобів і способів на збирання, аналіз , захист інформації
4	Горющенко Ю.Г.	1.Процес, що будується на вхідній інформації за допомогою показників 2.Процес цілеспрямованого добору інформаційних показників
5	Нижник В.М., Радіонова І. В.	Збір, обробка та накопичення інформації стосовно процесу втілення інноваційних рішень
6	Немченко В.В., Ткачук Г.О.	Цілеспрямована робота по збору інформації, її реєстрації, передаванню, обробці, узагальненню, зберіганню та пошуку суб'єктами контролю з метою використання для управління.
7	Голенищев Е.П.	1.Поєднання всієї використовуваної у системі управління інформації, специфічних засобів і методів її обробки, а також діяльності фахівців 2. Динамічна система одержання, оцінки, зберігання та переробки Даних, створена з метою вироблення управлінських рішень
8	Сучасний економічний словник	Інформаційне обслуговування управління
9	Дорошенко Г.О., Піддубна Л.В., Піддубний О.В., Ярошенко Л.В.	Сукупність методів і засобів розміщення та організації інформації, які охоплюють системи класифікації та кодування, уніфіковані системи документації, раціоналізації документообігу і форм документів...

10	Череп А.В., Панченко О.М., Птіцина Л.А.	Сукупність процесів, засобів та методів, пов'язаних зі збором,, обробкою, зберіганням і використанням інформації, які забезпечують досягнення високої економічної ефективності системи управління підприємством.
11	Фельдман В.П.	Сукупність дій направлених на забезпечення інформацією процесу прийняття управлінських рішень, а саме: надання потрібної інформації в потрібний час на потрібному носіїві і в потрібному місці.
12	Мельиик Л.Г.	Формування інформаційної впорядкованості процесів
13	Матвієнко О.В.	Сукупність процесів з підготовки та надання спеціально підготовленої інформації для вирішення управлінських завдань.
14	Ткаченко А.М.	Один з ключових елементів системи планування діяльності при створенні первинних документів...
15	Товганець Г.В.	Пов'язана система взаємозалежних елементів, яка складається з компонентів....

* Складено автором на основі [2,4,6,8,9,10,11,12,13,14,15,16]

На основі поглибленого морфологічного аналізу можна зробити такі висновки.

Більшість авторів розглядають «інформаційне забезпечення» як «сукупність засобів, методів і способів, інформаційних ресурсів та потоків». Друге місце по частоті використання належить ключовим словам «система» та «процес».

Погоджуємося з думкою авторів [2,12], які пов'язують визначення поняття «інформаційне забезпечення» з прийняттям управлінських рішень. Череп А.В., Панченко О.М., Птіцина Л.А. трактують досліджувану категорію з точки зору системи управління підприємством. Деякі автори вважають, що інформаційне забезпечення [4] – це невід'ємний елемент або один з ключових елементів.

Отже аналіз наведених визначень дозволив стверджувати, що існують відмінності у підходах до трактування інформаційного забезпечення, але

більшість авторів розглядають його на основі ключових слів «сукупність», «система» та «процес».

В цілому, інформаційне забезпечення – це сукупність методів, засобів, способів та процесів по збору, обробці, узагальненню, зберіганню та використанню інформації, яка розглядається як інноваційна складова підприємства в системі управління інноваціями та інноваційною працею сучасного підприємства.

По-четверте, особливості інформаційного забезпечення в системі управління інноваційної складовою промислового підприємства необхідно розглядати з урахуванням класифікації видів інформаційного забезпечення.

В працях зарубіжних та українських вчених існують достатньо різні точки зору щодо класифікації видів інформації. У табл.2 наведено результати проведеного аналізу підходів до систематизації видів інформації для її забезпечення.

Таблиця 2

Аналіз підходів до видів інформації для її забезпечення*

№ п/п	Автор	Види інформаційного забезпечення
1	Ткаченко А.М., Дробецька Т.О.	1.Первинна 2.Вторинна 1.Завнішня 2.Внутрішня 3.На макрорівні 1.Науково-технічна (технологічна) 2.Економічна
2	Єрмошенко М.М., Ганущак- Єфіменко Л.М. (С.106)	1.Потреби ринку 2.Конкуруючі виробу 3.Зародки нових виробів у науці та техніці 4.Виявлення власних переваг і слабких сторін

3	Перерва П.Г., Мехович С.А., Погорелов М.Г.	1.Первинна 2.Вторинна
4	Череп А.В., Олейнікова Л.Г. та ін.	1.Завнішня 2.Внутрішня
5	Стадник В.В., Головчук О.В.	1.Відповідність технологічних характеристик продукції стандартам 2.інформація про когнітивну складову споживчої цінності 3.Інформація з метою прийняття відповідних рішень
6	Горющенко Ю.Г.	1.Семантична (по об'єктах і процесах) 2.Організаційна За призначенням відносно даного органу управління: 1.Інформуюча 2.Керуюча
7	Гринько Т.В., Вакуленко І.О.	1.Наукова та технічна інформація 2.Інформація загально виробничого характеру 3.Економічні показники
8	Турило А.А.	1.Завнішня 2.Внутрішня

* Складено автором на основі [1,2,3,7,17,18]

Горющенко Ю.Г. в [10] класифікує інформацію за такими ознаками: за напрямком; за призначенням відносно даного органу управління; за функціями управління; за ознакою ступеня організації; за тривалістю періоду; за відображуваними об'єктами; за ознакою взаємовідносин між об'єктами; за змістом.

Череп А.В., Панченко О.М., Птіцина Л.А. виділяє окремо економічну інформацію та розподіляє її за такими класифікаційними ознаками [4]: за функціональним призначенням; по відношенню до об'єкта управління; по відношенню до процесу обробки інформації; за періодичністю; за способом

надання; за стабільністю; за стадією виникнення; за складністю та за правовим режимом.

На основі проведеного дослідження, представлених у табл.2 було зроблено висновок, що частіше за все використовується розподіл інформації на види: первинна, вторинна та зовнішня, внутрішня. Слід зазначити, що тільки деякі вчені виділяють інформаційні ресурси та інформаційне забезпечення управління інноваційної діяльності. До них належать: Волощук Л.О., Кірсанова В.В., Філіппова С.В., Ткаченко А.М., Дробецька Т.О., Стадник В.В., Головчук О.В., Іванюта Т.М., Горющенко Ю.Г.

Висновки. Запропоновані концептуальні положення інформаційного забезпечення інноваційної складової підприємства на основі сучасної парадигми управління містять наступні наукові результати: 1) упорядковано категорійний апарат предметної галузі, зокрема, визначена сутність категорії «інформаційне забезпечення»; 2) обґрунтовано підходи до систематизації видів інформації для її забезпечення; 3) визначено перелік інструментів інформаційного забезпечення управління інноваційною складовою підприємства.

Майбутнім напрямком дослідження у цій предметній галузі може стати обґрунтування теоретичного підходу до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною складовою сучасного підприємства.

Література:

1. А. М. Ткаченко, Т. О. Дробецька. Формування інноваційних підходів до управління металургійним підприємством: монографія / Ткаченко А. М., Дробецька Т. О. – Дніпропетровськ: Вид-во ДВНЗ УДХТУ. 2015. 188 с.

2. Стадник В. В., Головчук О. В. Науково-методичні підходи до управління інноваційною діяльністю підприємства та його інформаційним забезпеченням / В. В. Стадник, О.В. Головчук // Науковий журнал Вісник Хмельницького національного університету. 2017. №5. С.182-186.

3.Турило А.А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства: монографія / А. А. Турило. – Кривий Ріг: Вид. Козлов Р.А., 2017. 307 с.

4. Череп А. В., Панченко О. М., Птіцина Л.А. Інформаційне забезпечення в системі управління промисловим підприємством: монографія / А. В. Череп, О. М. Панченко, Л. А. Птіцина. К.: Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2014. 266 с.

5. Джинджоян В.В. Концептуалізація системи управління підприємством на основі послуг інформатизації: автореф. дис....к-та екон. наук: 08.00.04 / В.В. Джинджоян. Дніпропет. Нац. ун-т. ім. Олесья Гончара – Рівне. 2015. 24 с.

6. Інноваційне управління промисловими підприємствами в системі ефективного використання конкурентного потенціалу: монографія / за наук.ред. д-ра екон.наук, проф., В.М. Нижник. Хмельницький : ХНУ, 2014. 547 с.

7. Сучасні технології управління розвитком України: механізми, реалії, перспективи: колект. моногр. / заг. ред. Т.В. Гринько. Дніпропетровськ: Біла К. О. , 2016. 504 с.

8. Волощук Л.О., Кірсанова В. В., Філіппова С.В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: монографія / Л.О. Волощук, В. В. Кіранова, С В. Філіппова. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2015. 180 с.

9. Іванюта Т. М. Інформаційне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства: автореф. дис....к-та екон. наук: 08.00.04 / Т.М.Іванюта. Нац. ун-т. харчових технологій. Київ, 2014. 21 с.

10. Горющенко Ю.Г. Соціально-економічний розвиток регіонів України та його інформаційне забезпечення: монографія / Ю.Г. Горющенко. – Дніпропетровськ: Дніпроп.держ.фін.акад. 2014. 192 с.

11. Науково – методичні аспекти обліково – аналітичної системи підприємства: монографія / В.В. Немченко, Ф.А. Трішин, Л.В. Іванченкова, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.; за заг. ред. докт. екон. наук, проф. В. В.

Немченко. Одеська національна академія харчових технологій. Одеса: Фенікс, 2016. 252 с.

12. Голенищев Э. П. Информационное обеспечение систем управления / Э.П., И.В. Клименко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2010.– 315 с.

13. Ефективність системи управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти та механізми реалізації: монографія / за заг. ред. Г. О. Дорошенко. Харків: Видавництво «НТМТ», 2014. 424 с.

14. Feldman V.P. Innovation in Cities: Science based / V.P. Feldman, D.V. Audretsch // Specialization and Localized Competition – European Economic Review. 1999. №43. p. 278

15. Мельник Л.Г. Экономика и информация: экономика информации и информация в экономике: энцикл. словарь / Л.Г. Мельник. Суми: Унив.книга. 2005. 383 с.

16. Товканець Г.В. Інформаційно – комунікаційне забезпечення освітнього процесу / Г.В. Товканець // АПЕ. 2009. № 12 (102). С.225-231.

17. Єрмошенко М. М., Ганущак – Єфіменко Л. М. Економіка та управління інноваційною діяльністю: навчальний посібник / М. М.Єрмошенко, Л. М. Ганущак – Єфіменко. К. : Національна академія управління, 2011. 528 с.

18. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі реінжинірингу: монографія / А.В.Череп, Л.Г.Олейнікова, О.Г.Череп, О.В. Ткаченко. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2009.–270 с.

Черноиванова А.С. Информационное обеспечение в системе управления инновационной составляющей предприятия.

Аннотация. В статье предложены концептуальные положения информационного обеспечения инновационной составляющей предприятия на основе современной парадигмы управления. Упорядочен категорийный аппарат предметной области, в частности, определенная сущность категории

«информационное обеспечение». Обоснованы подходы к систематизации видов информации для ее обеспечения. Определен перечень инструментов информационного обеспечения управления инновационной составляющей предприятия.

Ключевые слова: информационное обеспечение, инновационная составляющая предприятия, система управления, виды информации.

Chernoivanova A. S. Information support in the management system of the innovative component of the enterprise.

Summary. The article proposes conceptual provisions of information support of the innovative component of the enterprise on the basis of the modern management paradigm. The category apparatus of the subject domain is orderly, in particular, a certain essence of the category "information support". The approaches to the systematization of types of information for its maintenance are grounded. The list of tools of information support for management of the innovative component of the enterprise is determined.

Keywords: information support, innovative component of the enterprise, management system, types of information.